

Крупник Г.А. Особливості соціально-психологічного супроводу сиблінгів із повних родин. *Молодь в сучасній психології*. Етнічна самосвідомість та міжетнічна взаємодія: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та фахівців у галузі психології (22 листопада 2018 року, м. Суми) / – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – С. 134-137.

Крупник Ганна Анатоліївна

аспірант Херсонського державного університету,
науковий керівник: д. психол. н., професор О.Є. Блинова

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СИБЛІНГІВ ІЗ ПОВНИХ РОДИН

Сучасна успішна особистість починається із суб'єктивного почуття психологічного благополуччя у родині. Гармонійні сім'ї характеризуються збігом цілей, мотивів, емоційних і пізнавальних установок членів родинної групи, завдяки чому забезпечується їхня психологічна сумісність. Формування сиблінгових відносин починається з моменту появи в родині другої дитини. І чим більше сфер інтересів об'єднують дітей, тим частіше вони взаємодіють. Постійне спілкування, спільна діяльність в щоденних ситуаціях сприяють формуванню сімейних ритуалів і звичок та надають можливість створювати і розвивати емоційно значимі зв'язки.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей психологічного супроводу студентів, які виховуються у повних сім'ях та мають сиблінгів. Адже, проблема взаємин між дітьми в родині потребує постійної уваги з боку психологів, особливо у сучасних умовах глибоких змін інституту сім'ї.

Внутрішньосімейна взаємодія була головним питанням у багатьох

роботах вітчизняних та зарубіжних психологів, адже вона формує цінності, орієнтації, систему потреб, інтересів, звичок, поведінку дитячої особистості, основу виховання дітей в сім'ї. Значний внесок у вивчення сімейної проблематики зробили такі визначні вчені, як А.Адлер (вплив порядку народження на стиль життя), Д.Леві (сиблінгове суперництво), Л.Сонтаг (реакція сиблінгів на появу в сім'ї нового члена), Л.Фергюсон (дослідження взаємовідносин сиблінгів з точки зору суперництва і співробітництва), В.Томан (вплив сімейних позицій сиблінгів на їх особистісні особливості і майбутнє подружнє життя), Г.Хоментаскас (особливості взаємин дітей у родині та виникнення між ними мотиву суперництва), Л.Шнейдер (конкуренція між сиблінгами за батьківську любов), С.Мінухін (сиблінгові стереотипи взаємодії з оточуючими), А.Варга, В.Столін, Е.Ейдемільер (концепції психології сімейної взаємодії). Ж.Піаже наголошував на важливості існування у процесі соціалізації дитини «кооперативних взаємин», які є характерними для системи «діти-діти». Значимість процесу сиблінгової взаємодії полягає у задоволенні потреби особистості у спілкуванні, в емоційній підтримці та активності.

Саме тому, виходячи із вище сказаного, нами, у рамках роботи зі студентами, на базі Комунального вищого навчального закладу «Херсонське училище культури» Херсонської обласної ради, було розроблено та апробовано психологічний тренінг «Моя родина – моя фортеця!», метою якого є гармонізація стосунків між дітьми у родині. Перед проведенням тренінгу ми провели анкетування, до якого були залучені респонденти віком від 15 до 18 років, які проживають у повних родинях з 2-4 сиблінгами із середньою різницею у віці між ними 8 років. За допомогою методу контентаналізу виділено найбільш поширені дескриптори, через які підлітки та молодь визначають власне суб'єктивне відчуття близькості між ними, яке описується як «дуже добрі стосунки (ми ставимося один до одного позитивно, завжди підтримуємо, піклуємося)» та «хороші стосунки (загалом добрі стосунки, рідко бувають конфлікти)». Більшість з них у майбутньому

бажає створити власну сім'ю з 2-3 дітьми, вказуючи на різницю у віці між ними у середньому 5 років. Дане дослідження вказало на те, чим більша різниця у віці між опитаними респондентами, тим більш гармонійні стосунки вони мають.

Соціально-психологічний тренінг «Моя родина – моя фортеця!»

1. Привітання. Знайомство із учасниками групи. Учасникам тренінгу пропонується назвати своє ім'я і розповісти про свою улюблену страву / місце відпочинку. (Вправа сприяє налагодженню контакту між учасниками, зняття психологічного напруження).

2. Презентація учасників. Студентам пропонується розказати про членів своєї родини та охарактеризувати свої стосунки з братами та сестрами, вказавши ступінь їх суб'єктивного відчуття близькості між ними за п'ятибальною шкалою.

3. Правила та очікування. Юнакам пропонується оголосити власні очікування від даної роботи та окреслити правила роботи групи, які сприятимуть комфортній продуктивній взаємодії.

Орієнтовними правилами тренінгу можуть бути:

- добровільна участь у виконанні вправ і завдань;
- говорити тільки про себе, свої переживання;
- один говорить – усі слухають;
- обговорювати дію, а не особу.

4. Вправа «Ниточка». Викликаються 3 студента до дошки, а вони запрошують іще по 3 помічника у свою команду. Юнаки закривають очі і намагаються попасти олівцем, прив'язаним до трьох ниток, у вазу (коробку і т.ін.), а помічники їх наставляють, тому що дивляться замість них. (Висновок даної вправи – вчитися довіряти один одному. Відчуття базової довіри світові сприяє впевненості у собі, вмінню ефективно взаємодіяти, знаходити компромісні рішення під час конфліктних ситуацій. Особливо важливими ці якості є для формування вмінь конструктивно взаємодіяти у сиблінгових діадах).

5. Мозковий штурм «Гармонійні стосунки у родині». Учасники об'єднуються у підгрупи і обговорюють радісні моменти, які їм приносить спілкування з їх батьками та молодшими членами родини. Акцентується увага на факторах, які сприяють розвиткові благополучної родини, комфортному співіснуванню кожного члена сім'ї.

6. Інформаційне повідомлення «Сімейне благополуччя». Головний секрет сімейного благополуччя – це перш за все, взаємоповага, здатність вирішувати проблеми по мірі виникнення, спільні цілі. Благополучні сім'ї успішно справляються зі своїми функціями, швидко адаптуються до потреб їх дітей і успішно вирішують завдання виховання та розвитку. Можна сказати, що з точки зору суспільства благополучна сім'я — це та, в якій створено всі умови для нормальної життєдіяльності та оптимального виконання її функцій, насамперед, репродуктивної та виховної. При взаємодії батьків і дітей спостерігається баланс любові, поваги і вимогливості до дитини (як, втім, і до інших членів родини).

7. Бесіда «Вчимось конструктивно вирішувати конфлікти між дітьми у родині». У дитинстві дитина зустрічається з різними життєвими подіями. Особливе значення в її житті мають відносини з сестрами і братами. Діти іноді бувають не достатньо дружніми в сім'ї. Пов'язано це з їх боротьбою за особистий простір і батьківську увагу.

Чому виникають дитячі конфлікти?

- конкуренція за увагу дорослих. У разі відчуття дитиною нестачі любові батьків, вона вступає в конфлікти з сестрами або братами;
- гонитва за лідерство. Старші діти потребують особливої уваги до себе з боку молодших, а в результаті цього молодші члени сім'ї протестують;
- дитячі ревності. Дитині здається, що батьки більше уваги приділяють братику або сестричці;
- сварки заради розваг. Нерідко таким чином діти проявляють увагу, тому часто це являється ознакою прихильності і ніжності до сибсів.

Дитячі конфлікти – не завжди погано. Так молодші члени родини

вчатися відстоювати свою думку, розуміти і поважати інших. Це допоможе в спілкуванні з оточуючими, побудові в майбутньому власної сім'ї.

Студентам пропонується обговорити стратегії виходу із конфліктних ситуацій, спираючись на власний життєвий досвід. Рекомендації записуються на дошці.

8. Творча робота «Моя родина – моя фортеця!» Найчастіше щастя асоціюють з таким поняттям, як якість життя та суб'єктивне благополуччя. К. Ріфф [4] виділено 6 факторів суб'єктивного благополуччя: самоприйняття, наявність мети у житті, особистісне зростання, управління середовищем, автономія і позитивні стосунки з оточуючими. Основний набір характеристик образу щасливої людини за уявленнями молоді – це доброта, оптимізм, щирість, толерантність, чесність. Позиція щасливої людини проявляється в суб'єктивно-емоційній стійкості, високій задоволеності життям. Щастя для них – мати гарні стосунки з рідними, мати друзів, власну родину, кохати і бути коханим.

Студентам пропонується виконати індивідуальну творчу роботу «Малюнок «Моя щаслива родина – місце, де мені добре». По закінченню роботи кожен презентує своє бачення з даної теми.

9. Вправа «Я хочу сказати своєму сиблінгові...». Юнаки отримують аркуші, на яких вони записують компліменти своїм братам та сестрам. Вправа сприяє покращенню стосунків у родині, підвищенню соціальної значимості родинних зв'язків.

10. Підведення підсумків, рефлексія, прощання. Вправа «Термометр настрою». На дошці прикріплений «Термометр настрою», на якому зображена різна погода: згори – сонечко, потім маленькі хмаринки і а ж до зливи з громом, градом і блискавкою. Кожен з учасників отримує стікер із зображенням обличчя «смайлик», пише поряд на ньому свої враження від заняття, оголошує їх вголос і прикріплює на термометрі, але напроти тієї «Погоди», яка збігається з його настроєм.

Обговорення: «Що сподобалось, що не сподобалось, що було цікавим-

корисним?»

Висновок. Таким чином, даний тренінг досягає своєї мети, показуючи юнакам стратегії подолання труднощів, налагодження гармонійних стосунків, важливості сімейних зв'язків для особистісного психологічного благополуччя.

Література

1. Воскресенська О. В. Вплив батьків на конкурентні відносини сиблінгів // О. В. Воскресенська. – Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки : наук. журн. / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси: Вид-во Черкас. нац. ун-т 2008. – С. 149–151.

2. Дідук І. А. Взаємини між дітьми в сім'ї як чинник їх психосоціального розвитку [Текст] : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / І. А. Дідук; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2001. – 20 с.

3. Крупник, Г. А. Особливості психологічного супроводу дітей трудових мігрантів [Текст] / І. Р. Крупник, Г. А. Крупник // Соціально-психологічні технології розвитку особистості : колективна монографія / О. Є. Блинова та ін. – Херсон: Гельветика, 2014. – С.185-196.

4. Ryff C. D., Singer B. A Positive health agenda for the new millennium // Personality and Social Psychology Review. 2000. Vol. 4. – Pp. 6–14.

У статті розкриваються особливості роботи психолога із сиблінгами з повних родин. Представлений тренінг, який спрямований на подолання психологічних труднощів, налагодження дружніх стосунків у родині.

Ключові слова: сиблінгова взаємодія, сім'я, соціальна та сімейна психологія, дитячі стосунки, психологічний супровід родини.